

ברכות טו

הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו – יצא (ר' יהודה)	רבי יוסי אומר: לא יצא
שמע - בכל לשון שאתה שומע	משום דכתיב: שמע - השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיו ורבי יוסי - תרתי שמע מינה (גם בכל לשון שאתה שומע)

משנתינו	הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו – יצא	רבי יוסי אומר: לא יצא
משנה תרומות	חרש המדבר ואינו שומע - לא יתרום, ואם תרום - תרומתו תרומה	
ברייתא	לא יברך אדם ברכת המזון בלבו, ואם בירך – יצא	
ברייתא שמביא רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי	חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה	

תנן התם: **חרש המדבר ואינו שומע - לא יתרום, ואם תרום - תרומתו תרומה**.
 שאלה: מאן תנא **חרש המדבר ואינו שומע**, דיעבד - אין, לכתחלה - לא?
 תשובה: אמר רב חסדא: **רבי יוסי היא**, דתנן: **הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו - יצא, דברי רבי יהודה**;
רבי יוסי אומר: לא יצא. עד כאן לא קאמר רבי יוסי לא יצא - אלא גבי קריאת שמע דאורייתא, אבל
 תרומה - משום ברכה הוא, וברכה דרבנן, ולא בברכה תליא מילתא.

קריאת שמע	דאורייתא	אפילו בדיעבד לא יצא
תרומה	דרבנן	בדיעבד יצא

קושי על התשובה: וממאי דרבי יוסי היא? דילמא **רבי יהודה היא**; ואמר גבי קריאת שמע נמי:
 דיעבד - אין, לכתחלה - לא!
 חיזוק הקושי: תדע, דקתני, **הקורא** - דיעבד אין, לכתחלה - לא!
 תירוץ (ודחיית הקושי): אמרי: האי דקתני, **הקורא** - להודיעך כחו דרבי יוסי דאמר: דיעבד
 נמי לא, דאי רבי יהודה - אפילו לכתחלה נמי יצא.
 מסקנה:

ר' יהודה	יצא	אפילו לכתחילה
ר' יוסי	לא יצא	אפילו בדיעבד

קושי: במאי אוקימתא - כרבי יוסי, ואלא הא דתניא: **לא יברך אדם ברכת המזון בלבו, ואם בירך - יצא**,
 מני? לא רבי יוסי ולא רבי יהודה; דאי רבי יהודה - הא אמר: לכתחלה נמי יצא, אי רבי יוסי - דיעבד
 נמי לא!

מסקנה חדשה: אלא מאי - רבי יהודה, ודיעבד - אין, לכתחלה - לא?
 קושי על המסקנה: אלא הא דתני רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי: **חרש המדבר ואינו**
שומע תורם לכתחלה, מני? לא רבי יהודה ולא רבי יוסי; אי רבי יהודה - הא אמר: דיעבד -
 אין, לכתחלה - לא, אי רבי יוסי - הא אמר: דיעבד נמי לא!
 מסקנה: אלא, לעולם רבי יהודה, ואפילו לכתחלה נמי יצא
 ותירוץ לקושי:

חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה	ר' יהודה
לא יברך אדם ברכת המזון בלבו, ואם בירך - יצא	רבו של ר' יהודה (ר' אלעזר בן עזריה)

חיזוק לתירוץ: דתנן, **רבי יהודה אומר משום רבי אלעזר בן עזריה: הקורא את שמע צריך**
שישמיע לאזנו, שנאמר: שמע 'פ'א'ל 'ה' אלהי' 'ה' אלה; אמר ליה רבי מאיר: הרי הוא אומר
אשר אנכי מצוה היום על עמך - אחר כונת הלב הן הן הדברים.
 תירוץ אחר: השתא דאתית להכי, אפילו תימא: רבי יהודה כרביה סבירא ליה, ולא
 קשיא, הא - רבי מאיר, הא - רבי יהודה.

תנן התם: **הכל כשרים לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן, ורבי יהודה מכשיר בקטן**.
 שאלה: מאן תנא חרש דיעבד נמי לא?
 תשובה: אמר רב מתנה: **רבי יוסי היא**, דתנן: **הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו - יצא, דברי רבי יהודה**;
רבי יוסי אומר: לא יצא.

קושי: ממאי דרבי יוסי היא, ודיעבד נמי לא, דילמא **רבי יהודה היא** ולכתחלה הוא דלא, הא דיעבד
 שפיר דמי!
 תירוץ (ודחיית הקושי): לא סלקא דעתך, דקתני **חרש דומיא דשוטה וקטן**; מה שוטה וקטן -
 דיעבד נמי לא, אף חרש - דיעבד נמי לא.
 דחיית התירוץ: ודילמא, הא כדאיתא והא כדאיתא?

חרש	דיעבד יצא
שוטה וקטן	דיעבד לא יצא



דחיית הקושי מכיוון אחר: ומי מצית לאוקמה כרבי יהודה, והא מדקתני סיפא: **רבי יהודה מכשיר בקטן** - מכלל דרישא לאו רבי יהודה היא!

דחיית הדחייה ותשובה אחרת: ודילמא כולה **רבי יהודה היא**, ותרי גווני קטן, וחסורי מחסרה והכי קתני: **הכל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן, במה דברים אמורים - בקטן שלא הגיע לחנוך, אבל קטן שהגיע לחנוך - אפילו לכתחלה כשר, דברי רבי יהודה, שרבי יהודה מכשיר בקטן.**

קושי על התשובה: במאי אוקימתא - כרבי יהודה, ודיעבד - אין, לכתחלה - לא, אלא הא דתני רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי: **חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה**, מני? לא רבי יהודה ולא רבי יוסי; אי רבי יהודה, דיעבד - אין, לכתחלה - לא, אי רבי יוסי, דיעבד נמי לא!

קושי על הקושי: אלא מאי - רבי יהודה, ואפילו לכתחלה נמי? אלא הא דתניא: **לא יברך אדם ברכת המזון בלבד, ואם בירך - יצא**, מני? לא רבי יהודה ולא רבי יוסי; אי רבי יהודה - הא אמר אפילו לכתחלה נמי, ואי רבי יוסי - הא אמר אפילו דיעבד נמי לא! **מסקנה ופתרון לקושי:** לעולם רבי יהודה היא, ואפילו לכתחלה נמי, ולא קשיא: הא דידיה, הא דרביה,

ר' יהודה	חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה
רבו של ר' יהודה (ר' אלעזר בן עזריה)	לא יברך אדם ברכת המזון בלבד, ואם בירך - יצא

חיזוק לתירוץ: דתנן, **רבי יהודה אומר משום רבי אלעזר בן עזריה: הקורא את שמע צריך שישמיע לאזנו, שנאמר: שמע 'שרא' ה' אלהי' ה' אח; אמר ליה רבי מאיר: הרי הוא אומר אשר אנכי מצוץ היום על צככך - אחר כונת הלב הן הדברים.**

תירוץ אחר: השתא דאתית להכי, אפילו תימא: רבי יהודה כרביה סבירא ליה, ולא קשיא, הא - רבי מאיר, הא - רבי יהודה **פסיקת הלכה:** אמר רב חסדא אמר רב שילא: הלכה כרבי יהודה שאמר משום רבי אלעזר בן עזריה, והלכה כרבי יהודה.

הסבר הפסיקה: וצריכא, דאי אשמעינן הלכה כרבי יהודה - הוה אמינא: אפילו לכתחלה, קמשמע לן: הלכה כרבי יהודה שאמר משום רבי אלעזר בן עזריה. ואי אשמעינן הלכה כרבי יהודה שאמר משום רבי אלעזר בן עזריה - הוה אמינא: צריך, ואין לו תקנה, קמשמע לן: הלכה כרבי יהודה. **צמצום המחלוקת:** אמר רב יוסף: מחלוקת בקריאת שמע, אבל בשאר מצות - דברי הכל לא יצא, דכתיב: **הסכת ושמע 'שרא'.**

קושי: מיתיבי: **לא יברך אדם ברכת המזון בלבד, ואם בירך - יצא!**

גירסה אחרת: אלא אי אתמר, הכי אתמר: אמר רב יוסף: מחלוקת בקריאת שמע, דכתיב: **שמע 'שרא', אבל בשאר מצות - דברי הכל יצא.**

קושי: והכתיב: **הסכת ושמע 'שרא'!**
תירוץ: ההוא בדברי תורה כתיב.

קרא ולא דקדק באותיותיה ר' יוסי אומר יצא. ר' יהודה אומר לא יצא.

פסיקת הלכה בשני הנושאים של המשנה: אמר רבי טבי אמר רבי יאשיה: הלכה כדברי שניהם להקל. עוד מימרה של ר' טבי: ואמר רבי טבי אמר רבי יאשיה, מאי דכתיב: **שמע 'שרא' ה' אלהי' ה' אח; ועבר רחם, וכי מה ענין שאול אצל רחם? אלא לומר לך: מה רחם מכניס ומוציא - אף שאול מכניס ומוציא; והלא דברים קל וחומר: ומה רחם שמכניסין בו בחשאי - מוציאין ממנו בקולי קולות, שאול שמכניסין בו בקולי קולות - אינו דין שמוציאין ממנו בקולי קולות! מכאן תשובה לאומרים אין תחיית המתים מן התורה.**

תני רבי אושעיא קמיה דרבא: וכתבתם - הכל בכתב, אפילו צואות.

שיוך הברייתא לשיטה של תנא: אמר ליה: דאמר לך מני - רבי יהודה היא, דאמר גבי סוטה אלות כותב, צואות אינו כותב; והתם הוא דכתיב: **וכתב את האלות האלה, אבל הכא דכתיב וכתבתם - אפילו צואות נמי.** **קושי:** אטו טעמיה דרבי יהודה משום דכתיב **וכתב**? טעמיה דרבי יהודה משום דכתיב **אלות**, אלות - אין, צואות - לא!

תירוץ: אצטריך, סלקא דעתך אמינא: נילף **כתיבה כתיבה** מהתם - מה התם - אלות - אין, צואות - לא, אף הכא נמי - צואות לא, כתב רחמנא, **וכתבתם** - אפילו צואות.

הלכה מברייטא: תני רב עובדיה קמיה דרבא: **למפתחם - שיהא למודך תם, שיתן ריוח בין הדבקים.**

הבאת דוגמאות: עני רבא בתריה: כגון **על צככך, על צככך, ככל צככך, ככל צככך, עש כשכך, ואכתבם מורה, הכל פתח, אתכם מאלי.**

החשיבות של דקדוק אותיותיה: אמר רבי חמא ברבי חנינא: כל הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה - מצננין לו גיהנם, שנאמר: **כפרו ש' מלכיה כה תשע בציון, אל תקרי כפרו** אלא בפרש, אל תקרי **בציון** אלא בצלמות.

